

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

PODJEŠTĚDÍ V ROMÁNECH KAROLINY SVĚTLÉ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Natalie Formánková

Specializace v pedagogice - Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 28.3.2017

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc., za čas, který mi věnoval, cenné rady a vždy vstřícný přístup.

Dále bych ráda poděkovala své rodině a partnerovi za trpělivost a podporu.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Obsahy vybraných děl.....	9
2.1 Vesnický román.....	9
2.2 Kříž u potoka.....	11
2.3 Kantůrčice.....	12
2.4 Frantina.....	14
2.5 Nemodlenec.....	16
3 Prostor.....	19
3.1 Prostor krajiny.....	21
3.2 Prostor vesnice.....	27
3.2.1 Vesničané.....	27
3.2.2 Lidové zvyky a pověry.....	30
3.2.3 Vesnice.....	33
3.3 Prostor interiéru.....	36
4 Závěr.....	40
5 Cizojazyčné resumé.....	42
6 Seznam použitých zdrojů.....	43

1 Úvod

Stěžejní částí života pro tvorbu Karoliny Světlé (vlastním jménem Johana¹ Rottová, provdaná Mužáková) je období, ve kterém se dostala z rodné Prahy do oblasti Podještědí. Stalo se tak vlivem Petra Mužáka, rodinného domácího učitele hudby, nadšeného vlastence, který pocházel z venkova – ze Světlé pod Ještědem a který se později stal také jejím manželem.

Dle Josefa Špičáka to byl právě on, „*kdo jí byl prostředníkem mezi ní a současným českým životem. Od něho Johanka poprvé slyšela píseň „Kde domov můj?!“, která se jí neobyčejně zalíbila, od něho také slychala o význačné pražské kavárně Fastrově a o vlastenecké společnosti, která se tam scházela, a jeho zásluhou poznávala znenáhla i všechny čelnější představitele tehdejší české literatury. Její nadšení pro českou vlast a národ získalo jí v Petru Mužákovi upřímného ctitele a Petr Mužák v ní také teprve plně probudil její uvědomělé češství*“.²

Mužák se do rodiny dostal roku 1843 jako učitel hudby a češtiny, tehdy bylo Johaně 13 let a v mladém studentovi nenacházela přílišné zalíbení – nazývala ho dokonce „selským neotesancem“. Její názor se však změnil, když se dozvěděla, jaké klidné povahy Petr je a jak přijímá život i přes veškeré nesnáze, bez stížností. Po třiceti lekcích byly ale jeho hodiny ukončeny, z toho důvodu, že se všichni němečtí známí začali rodině posmívat a proti „zbytečným“ hodinám brojit. Avšak rodině Rottových se opět přiblížil roku 1847, když začal vyučovat Johanina mladšího bratra. Byl to právě vliv Mužáka, který měl na svědomí následné přiklonění matky a otce k češtví. A tak se stalo, že se roku 1848 rodina dostává na památný ples na Žofině, pořádaný na počest Slovanského sjezdu. Právě zde požádal Petr Mužák Johanu Rottovou o ruku, avšak svatba se konala až o čtyři roky později, tedy roku 1852.³

---

¹Ve svém křestním listě má Karolina Světlá uvedené jméno Johanna, v některých korespondencích se ale podepisuje jako Johana (pouze s jedním „n“), proto budeme užívat tuto verzi jejího jména.

²ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 24-25

³VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, Olga. *Karolina Světlá: Monografická studie*. Str. 46-51

V říjnu téhož roku se manželům narodila dcera Božena ⁴, která ale bohužel začátkem roku 1853 umírá. To bylo pro Světlou zdrcujícím momentem v jejím doposud blaženém životě. Olga Votočková-Lauermannová píše ve své monografii následující: „*Zoufalství, v němž se Světlá octla, je bezmezná a neutěšitelná. Nemluví. Neodpovídá na otázky. Sedí u okna při spuštěných záclonách, nechce vidět světla a plete po paměti čepečky a kabátky, jaké by asi mohly sloužit Božence.*“ ⁵

A tak se Petr Mužák rozhodl vzít svou manželku na prázdniny do hor, do své rodné vesnice – Světlé, aby se tam uprostřed klidné přírody zotavila ze své bolestné ztráty. To bylo její první setkání s Podještědím (od tohoto roku navštěvovala Karolina manželovo rodiště pravidelně a téměř nepřetržitě po dalších 35 let). V době, kdy navštívila Ještěd poprvé, se však ještě nikterak nezajímala o krajinu a lid z literárního hlediska. Zatím se zde jen rozhlížela a coby rodačka z Prahy byla nejprve okouzlena horskou přírodou a zanedlouho potom se začala zajímat i o tamější lid, který jí k jejímu vlastnímu udivení⁶ vycházel ve všem vstříc.⁷

Jak sama Světlá později píše ve svých vzpomínkách: „*Navštívivši hory, neměla jsem tušení, že psáti budu, ale vřelým jsem byla proniknuta přáním podívat se národu svému až na dno duše. Bylať jsem ihned přesvědčena, že toho jinak nedocílím, než splynu-li s ním vjedno. Jakmile jsem učinila první kroky po aksamitové pažiti ještědských hor, již jsem se stala horačkou. Okamžitě jsem zahodila klobouk, uvázavši si dle příkladu svých švakrových pestrý šátek kolem hlavy „na ušička“.* Pověsila jsem svoje dlouhé, při chůzi do vrchu tak nepohodlné sukňe na komoru, ustrojivši se do krátkých, v nichž se to zcela jinak po lesích bloudilo; a místo pevného, tehdáž módního kosticového u šatů života navlékla jsem na sebe volný kabátek, ... - Vesnický můj kroj odstranil i poslední hráz mezi mnou a mými přáteli. Ted' teprve mi jak se patří důvěřovali.“⁸

---

⁴Jméno získala po své kmotře, Boženě Němcové, se kterou v té době udržovala Světlá blízký přátelský styk.

⁵VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, Olga. *Karolina Světlá: Monografická studie*. Str. 54

⁶Před svou první cestou do Podještědí se Světlá loučila s Boženou Němcovou, která jí s politováním pravila: „*Škoda, přijdeš do krajiny nevšedně krásné, ale lid je tam, jako když ho zařízne. Vážila jsem tam několikrát cestu z Liberce. Tchán tvůj mi pokaždé sezval celý kruh vypravovatelek, ale neodnesla jsem si odtamtud než několik dávno mi známých pohádek. Všude jinde je lid bodřejší, hovornější, původnější.*“ (SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Vzpomínky; Paměti; Literární dokumenty*. Str. 244)

⁷ŠPIČÁK, Josef. *Ještěd Karoliny Světlé: Karolina Světlá v dopisech o ještědských horách a jejich lidu*. Str. 18-19

⁸ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 35-36

Avšak i přes okouzující přírodu, osvěžující a příjemné prostředí neměl tento pobyt na Karolinu příliš velký účinek, co se týče jejího celkového zdravotního stavu. Vrátila se do Prahy stejně nemocná jako před odjezdem a trvalo dlouhé čtyři roky, než nastal obrat k lepšímu. Stalo se tak díky snoubenci její sestry Žofie – doktoru Podlipskému. Ten řekl, že zatím ještě není duševně nemocná, ale že by se to stát mohlo, a poradil jí, aby se nějak duševně zaměstnávala.⁹

Karolina Světlá popisuje toto období ve svých vzpomínkách takto: „Čtyřmi nekonečně dlouhými roky takto jsem se protrápila, když počal, ucházeje se o sestru mou, otcovský dům navštěvovat doktor Podlipský. Slyše o neústupném mém bolení hlavy, jal se mne na podrobnější symptomy vyptávat, a vyptával se tak dlouho a důtklivě, až jsem mu vyjevila vše. Pozoroval mne několik neděl, načež mi pravil: „... Duševně churava nejste, ale nechcete-li takto ochuravěti, jest vám neodkladně duševně se zaměstnávat, jinak nestojím za nic.“ Plna nevýslovného úžasu na něho jsem pohlížela. Schvaloval mi, co jiní pro mne za jed považovali; ale přitom jsem počala ihned tušiti, že přišel asi na pravou příčinu choroby mé.“¹⁰

Na jeho radu začala tedy Karolina se studiem francouzštiny a chvíli na to začala také psát. Z jejího prvního literárního pokusu vznikla později novela „Dvojí probuzení“, která byla roku 1858 otištěna v Almanachu „Máj“.¹¹

---

⁹SCHUSTEROVÁ, Draga. *Květ na spanilém stromě národa: Z literatury a statí o Karolině Světlé a z jejího díla vybrala a zpracovala Draga Schusterová.* Str. 18

¹⁰SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Vzpomínky; Paměti; Literární dokumenty.* Str. 247

¹¹Byl to Vítězslav Hálek, kdo tehdy oslovil Johanu, zdali by nechtěla přispět do almanachu, ta se zdráhala a podle vlastních slov „byla naprosto neschopna podati jakýkoliv příspěvek literární“, Hálek jí však poradil, ať tedy vstoupí pod jiným jménem, a tak se z Johany Mužákové stala Karolina Světlá. (SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Vzpomínky; Paměti; Literární dokumenty.* Str. 250)

2 Obsahy vybraných děl

2.1 Vesnický román

Vesnický román vypráví příběh Antoše Jirovce, který se narodil chudým rodičům v malém domku v horách. Jakmile Antoš povyrostl, dala ho matka do služby k rychtářům, kteří ho brali jako vlastního syna. Rychtářka toužila velmi po synovi, ale sami měli pouze nehezkou dceru Marjánku. Když Antoš vyrostl, postoupil na statku za pacholka.

Jelikož o Marjánku neměl žádný ženich zájem, rozhodla se rychtářka, že jí ho sežene sama přes dohazovače. Než bylo Marjánce šestnáct let, brala si neznámého mlynáře z kraje. Po několika měsících, co se Marjánka odstěhovala, začal rychtář stonat. Když se to dozvěděl lstivý zeť, odjel do města, kde si nechal zhotovit zápis na statek, který dal pak umírajícímu rychtáři podepsat. A tak se po smrti rychtáře nastěhovala na statek zpátky Marjánka i s manželem. Rychtářka to tak nechtěla nechat, protože statek byl její a žádný závazek nikdy nepodepsala. Proto se jednoho dne vydala do Liberce, aby tam zápis získala zpět. Uspěla a cestou zpátky vyhledala Antoše, aby mu pověděla, co se všechno odehrálo a nabídla mu také svoji ruku. Antoš ve zmatku na sňatek kývl také proto, že mu rychtářka slíbila vykoupení z vojny. Dcera i zeť se museli vzdát jmění, kterého tak sprostě nabyli a v noci tajně opustili statek. Když Antoš oznámil matce, že se bude ženit, nečekal matčin nesouhlas: Jirovcová by syna stokrát radši viděla ve vojenských šatech než jako „nášlapek“ hrdé, bohaté ženy.

První roky manželství bylo na statku všechno v naprostém pořádku. Rychtářka po boku mladého muže omládlá a do dvou let mu porodila dva krásné syny. Antošovi šlo rychtaření hezky od ruky a o svou manželku se poctivě staral. Ta si ale časem na jeho přízeň zvykla a začala chtít víc. Chtěla mít Antoše jenom pro sebe. Žárlila a vyvolávala zbytečné hádky. Tato ženina proměna začala Antoše velmi tížit, ale snažil se, aby vše bylo jako dřív. Marně. Rychtářka od své zpupnosti neustoupila a tak se Antoš jednoho dne rozhodl, že odjede. Odešel za hospodským půjčit si pět set zlatých, které si nechtěl vzít od rychtářky. V hospodě si všiml, že tam není ani živáčka, a dozvěděl se, že jsou všichni na louce, kde se bude stínat hlava kohoutovi. Nechal se přemluvit a zamířili se s hospodským

na louku podívat. Zde poprvé spatřil Sylvu. Byla to totiž právě ona, která s'ala hlavu kohoutovi a zahanbila tím všechny chlapce.

Druhého dne Antoš skutečně odjel. Po nějaké době se rozkřiklo, že se přidal ke konířům do spolku a velmi se mu daří. Rychtářka přemýšlela, čím by manžela dopálila, až se vrátí, když vtom ji napadlo přijmout do služby Sylvu, která ho onehdy tak potupila. Ta nabídku s chutí přijala. Uběhlo několik měsíců, když se Antoš vrátil. Nikdo ho ale doma nepřivítal, rychtářka mu dělala ještě větší naschvály a poštvála proti němu také Sylvu. Jednou, když Antoš načapal Sylvu, jak slídí za jeho dveřmi, řekl jí celou pravdu, jak to s ním a rychtářkou všechno bylo. Sylva byla jeho upřímnými slovy zaskočena ještě dlouho po jeho odchodu. Po tomto rozhovoru se Antoš opět vydal na cesty.

Jednou v zimě, právě o Štědrý den, když se Antoš vracel z cest, vzpomněl si na svou starou matku v horách a rozhodl se, že stráví večer s ní. Jaké to bylo překvapení, když v sednici našel matku, oba syny a Sylvu. Po večeri vzala dívka hochy na chvíli ze sednice a Jirovcová synovi vše vysvětlila. Sylva pochopila, že rychtářka jí celou dobu lhala, ale zůstala na statku, aby se mohla starat o Antošovy syny. Při tomto vyprávění se Antoš do Sylvy zamiloval.

Po nějaké době Antoš naplánoval, že se s rychtářkou rozvede a společně s dětmi a Sylvou odjedou do Ochranova, vesnice, kde nikdo nepovažuje rozvod za hanbu. Když se to dozvěděla Jirovcová, okamžitě se vydala za synem, aby mu vše rozmluvila. Sylva, která se vydala Jirovcové naproti, se rozhodla, že na ni počká na rozcestí u kříže. Shodou okolností ke kříži přišla i rychtářka, která tam chtěla zaklít Antošovo štěstí. Jak ale spatřila Sylvu, lekla se jí, spadla z kříže a dívku strhla s sebou. Takto v mdlobách je tam našla Jirovcová, která mezitím přemluvila Antoše, aby se nerozváděl.

O několik dní později rychtářka zemřela. Trvalo mnoho týdnů, než se probírala také Sylva. Nalezla Jirovcovou, která u ní byla po celou dobu a řekla jí o všem, co se stalo u kříže. Potom odešla navždy z hor a stala se z ní sestra v klášteře. Antoš vrátil statek vyděděné Marjánce a odstěhoval se s hochy k matce do hor.

2.2 Kříž u potoka

Příběh začíná úmrtím mlynáře v Dolanech. Každý pro mlynáře truchlil, ale nejvíce ovdovělá mlynářka. Když připravovala jídlo na pohřební hostinu, přišla ji navštívit Evička – bělovlasé, opálené děvčátko, sirotek. Přišla pryč za mlynářkou, aby se jí samotné nestýskalo. Od té doby se Evička už od mlynářky nehnila a stala se její schovankou. Každý si ji v mlýně hned oblíbil a obzvláště pak stárek, který sloužil v mlýně už od nepaměti a který se stal novým manželem mlynářky, protože si to zesnulý mlynář přál.

Jak roky ubíhaly, stala se z malého děvčátka sličná panna. Evička byla velmi zvědavá a nejraději ze všeho si četla. Když se sjelo do mlýna moc lidí, odešla s knihou ke staré kapličce stojící uprostřed poli. Právě zde často přemýšlela o svém údělu na tomto světě. Chtěla v životě něco velkého dokázat – sobě, lidem i Bohu. Jednou za ní přišel ke kapličce mlynář a vyprávěl jí, že přesně na tom místě se před mnoha lety odehrála bratrovražda Potockých. Od té doby na ně musela Evička pořád myslet.

Jednoho dne se v mlýně zastavili dva meličové, všichni seděli a povídali, až přišla řeč i na rodinu Potockých a jejich neštěstí v lásce. Mlynářka jim proto pověděla příběh o dívce jménem Józa Kobosilová, která si musela vzít Franíka Potockých, ačkoli milovala jeho bratra Mikuláše. Franík si chtěl po svatbě získat její přízeň pomocí kouzelného nápoje, který mu namíchal ovčák. Po jeho vypití Józa na dva dny usnula a po probuzení ji nikdo nepoznával. Chodila jako tělo bez duše celý rok, když se jednoho rána probudila. Na nic si nepamatovala. Když spatřila Franíka mezi dveřmi, zdvihla obě ruce k nebi a proklela rod Potockých. Pak vyběhla ven, cestou sebrala v síni domu nůž, kterým se u kříže u potoka probodla.

Evička nemohla po tomto vyprávění oka zamhouřit. Druhý den ráno se vydala do lesa pro kapradí a lesní kvítí, až došla přemýšlejíc ke kříži. Posadila se na nejvyšší stupeň a začala vít věnec, když ji vyrušil z rozjímání mladý hoch – byl jím Štěpán Potocký. Tomu se Evička tak zalíbila, že jí oznámil, ať druhý den čekají v mlýně jeho bratra jako námluvčího.

Druhý den se skutečně dostavil Ambrož žádající o ruku Eviččinu pro svého bratra a

ta ke sňatku svolila. Po svatbě se Evička přestěhovala do hor a první rok bylo na statku vše, jak má být. Jen jedna věc ji velice trápila a to byl její švagr Ambrož, který s ní nepromluvil jediného slova. Po prvním roce si začínala Evička připadat velice osamělá, a tak začala opět číst ve svých knihách. Za to se jí ale vysmíval Štěpán a nazýval ji „mudrlantkou“. Evička odložila knihy, teprve když se jim narodila dcera. Zdálo se, jako by se vše vrátilo do pořádku, ale netrvalo dlouho a Štěpán začal na dítě žárlit a na Evičku se bezdůvodně zlobil. Chodil do hospody, hodně pil a hrál karty. Když spolu šli jednou k muzice, Štěpán svou ženu velmi potupil a od té doby to s ním šlo ještě více z kopce. Jednoho dne se na Evičku tak rozhněval, že po ní hodil svoji dýmku a rozbil jí čelo. V mdlobách ji tam pak našel Ambrož. Celý bez sebe zlostí ji chtěl odvézt pryč od bratra, protože Evičku po celou dobu miloval tak jako Evička potají jeho. Když se však Evička dostala k sobě, řekla Ambrožovi, že s ním odjet nemůže. Obětovala svoji vlastní lásku, aby zlomila Józinu kletbu. Ambrož toho večera odjel sám.

Poté co se Evička zotavila, se vydala k dívce Maříčce, protože věděla, že za ní její manžel dochází. Řekla jí, že chce Štěpána získat zpět a že mu vše promine. Maříčka jí poslala pryč, avšak venku jí dohonil Štěpán, padl jí kolem krku a děkoval za odpuštění. Józa byla přemožena.

2.3 Kantůrčice

Když bylo Enefě Podhajské patnáct let, odešli oba její rodiče na věčnost, a tak Enefu i jejího mladšího bratra Jeníka vychovával dědeček. Bydleli na samotě v malém útulném baráčku. Ačkoli byli od vesnice vzdálení, přesto k dědečkovi chodívali sousedé pro rady. Dokud byl při síle, chodil také léčit a hojit nemocné, ale jak stárl, nastoupila na jeho místo Enefa.

Sousedé chodili k Podhajským nejen na rady, ale také si jen posedět a poslouchat vyprávění dědečka. Nejraději ho poslouchávala Mrákovtová, selka, která měla dvorec na kraji vesnice. Měla jednoho syna Otíka, který byl ale v patřičném věku dán do Prahy na učení, jak si tomu přál její zesnulý manžel. Když chtěla matka syna navštívit, musela za ním do Prahy.

Když byl Otík již dospělým mužem, poslal matce psaní, ve kterém ji zval do Prahy, protože byl promován doktorem práv. Mráková se nenechala dlouho pobízet a vydala se za synem. Když se z cesty vrátila, zamířila ihned k Podhajským, aby jim oznámila tuto velkou novinu, ale také synův příjezd. Přinesla Enefě plátno, aby z něj ušila pro Otíka dvanáct košil, a v krátkosti jim vyprávěla, jak byl Otík prohlášen za doktora. Enefa naslouchala celému vypravování s nevýslovnou úctou. Jak Mráková dopovídala, pospíchala zase rychle domů, chtěla tam nechat upravit horní sedničku po městském stylu.

O pár dní později byla Enefa s košilemi hotova a vydala se k Mrákové na statek, aby jí košile sama předala. Selka ji pozvala, aby se přišla podívat na sedničku, kterou pro syna připravila. Takovou nádheru ještě Enefa neviděla. Mráková ji poprosila, ať vyklidí prádelník a košile do něj naskládá, sama odešla. Při vyklizení našla Enefa Otíkovu podobiznu a také báseň, kterou napsal. Při jejím čtení tekly Enefě slzy po tváři. Když ji pak takto našla Mráková, knihu dívce věnovala.

Na jaře se vítal radostně syn s matkou. Aby si po příjezdu pročistil hlavu, vydal se na procházku po okolí. Když se chtěl vydat hájem a vrátit se domů, narazil na Enefu. Ta se při pohledu na něj zarazila, poté se doktorovi uklonila a byla ta tam. Otík byl jako u vytržení, tak krásnou dívku doposud nespatriil. Doma vyprávěl o setkání matce a ta mu řekla, že to je Podhajských Enefa, a mimo jiné mu také prozradila, že chodí léčit nemocné. Otíkovi se zrodil v hlavě plán – prohlásil se za nemocného, aby mohl Enefu znovu spatřit.

Ta se skutečně druhý den dostavila k Mrákovům. Začala Otíka léčit a také mu vyprávěla různé příběhy. Dědeček ale nechtěl, aby se Enefa s Otíkem sblížili, protože si myslel, že ji chce doktor jen poblouznit a pak si z ní v Praze bude tropit žerty. Vydal se proto jednoho dne za Mrákovou, aby si s ní o tom všem pohovořil. Ta mu ale řekla, ať nechá věcem volný průběh. A tak směl Otík docházet za Enefou.

Jednou, když byl na návštěvě u Podhajských, vyjevila mu Enefa všechny své city, a Otík, opojen štěstím ji požádal o ruku. Pak se vydal zpět domů a cítil se jako nejšťastnější muž pod sluncem. Jaké ale bylo překvapení, když na něj v sedničce čekali dva jeho kamarádi z Prahy. Když Otík dlouho nepřicházel, vyzvídali na služce, co že ho na venkově tak drží, a ta jim ochotně řekla o Enefě. Samozřejmě si potom začali z Otíka utahovat a ten

prohlásil, že s Enefou je to celé jenom hra, protože se nechtěl před přáteli zahanbit. Nevěděl ale, že za dveřmi zrovna stojí Jeník, který všechno slyšel, a i když se ho Otík snažil zastavit, běžel povědět všechno domů. Doktor se druhý den sebral a šel k Podhajským, kde našel Enefu ležící na zemi. Dívka měla zlomené srdce, ale Otík se jí, za to co udělal, ani neomluvil. Naopak se milenci ještě více rozhádali a doktor odjel pyšně zpět do Prahy ke svému strýci.

V Praze byl Otík velmi nešťastný. Aby zapomněl na Enefu zkusil se dvakrát zasnoubit, ale pokaždé nevěstu opustil. Měl pocit, že mu v životě něco chybí. Až za nějaký čas mu došlo, kde a s kým bude skutečně šťastný.

Vydal se proto zpět k matce. Mrákotová ho přivítala s otevřenou náručí, ale věděl, že s Enefou to tak snadné nebude. Trvalo nějaký čas, než se odhodlal vydat se do lesa za Enefou, o které věděl, že tam bude. Dívka byla k Otíkovi velmi chladná a nechtěla nic slyšet, když vtom se ozval výstřel. To Otík omylem zmáčkl spoušť a trefil se do ramene. Když Enefa viděla, že mu látkou začíná prosakovat krev, přiblížila se k němu a chtěla ho ošetřit. Hrdý doktor si ale nechtěl nechat pomoci a vydal se s ránou k potoku. Zrovna, když se chystal potok přeskochit, přiběhla k němu Enefa a padla mu kolem krku. Všechno dobře dopadlo, takovou svatbu jako měli oni, nikdo v horách nepamatoval.

2.4 Frantina

Příběh o dívce jménem Frantina vypráví dědek Bartolom svým vnoučatům: Když nastoupil jako mladík do dvora ke Kvapilům, byl hospodář stále svobodným mládencem. Všichni si mysleli, že zůstane sám až do konce svého života, jednoho dne si však přivedl do statku děvče, které potkal na pouti do Vamberic. Tím děvčetem byla Frantina.

Ze začátku ale dělala čeládka nové hospodyně jen samé naschvály a všichni si mezi sebou vykládali, že je čarodějnice. Když ale Frantina začala pomalu celý statek měnit k lepšímu, museli všichni uznat, že je to hospodářka, jak se patří. Jejím muži se ale vedlo čím dál tím hůř, a proto musela Frantina zastávat nejen svoji, ale také jeho práci včetně úřednické.

Z celého statku jí byl nejbližší právě Bartolom. Byla pouze o dva roky starší než on, a tak se měli rádi jako bratr se sestrou. A protože mu důvěřovala, pověděla mu jednoho dne, odkud pochází a kde ji rychtář našel.

Vychoval ji strýc na samotě v lesích. Byl známý jako pohan, stranil se všech lidí a v tomto duchu vychovával i Frantinu. Ta trávila celé dětství sama v lesích, až jednoho dne potkala o pár let staršího hochu. Začali si spolu hrát a denně se scházeli v jeskyni. Neznali ani svoje jména, ale vůbec jim to nevadilo, oslovovali se pouze „ty“. Jednou se ale chlapec v jeskyni neukázal a od té doby ho Frantina neviděla. Truchlila pro něj mnoho dní, až se rozhodla, že už nemůže být více sama jen se svým strýcem, a proto od něj odešla. Připojila se právě k průvodu, kde potkala svého budoucího manžela Kvapila.

Rychtářova nemoc se stále prohlubovala, až jednoho dne skončil. Jeho smrt všechny zasáhla, protože měli Kvapila rádi jako svého otce. Po pár týdnech truchlení se ale muselo začít řešit, kdo se stane novým rychtářem, když po sobě ten starý nezanechal ani bratry, ani syny. K velkému překvapení všech zvolila rada Frantinu. Ta funkci ráda přijala a pustila se do ní velmi horlivě. Orodovala u pánů za občany, ale jedna věc jí přeci jen ležela v žaludku, a to lesňáci. Loupežníci z lesa, o kterých páni moc dobře vědí, ale nic proti nim nezmůžou. Ty Frantina ze srdce nenáviděla.

Jednoho parného dne přišel na statek pan Apolín, místní dřevař, který slyšel, že mají nějaké dřevo na prodej. Frantina byla zrovna v sadě, ale jakmile slyšela hlas neznámého muže, zarazila se a žádala Bartoloma, aby jí ho přivedl. Sluch jí nezklamal. Když vyšel muž zpoza rohu, poznala v něm svého ztraceného přítele. Padli si kolem krku a slibovali si, že už spolu zůstanou navždy.

O tři týdny později, den před tím, než si měla Frantina vzít Apolína, si vyjela s Bartolomem na jarmark pro poslední věci potřebné k svatbě. Když se však vraceli pěšky zpět na statek, našli u pěšiny plačící dívku. Po chvíli jim řekla, že tam čeká na ně, protože jim musí něco naléhavého povědět. Byla sirotek a jmenovala se Barče. Sloužila u staré ženy, která žije uprostřed lesů. Ta má jediného syna, který přichází domů jen za tmy a vždy je zahalen. Minulou noc zapomněla stařena Barče zamknout ve své komoře, jak to

obvykle dělávala, a tak se dívka v noci vzbudila a škvírou ve dveřích se šla podívat do komory syna, kde viděla všude samé zlato a šperky. Frantině ihned došlo, že to musí být král lesňáků, kterého nikdy nikdo neviděl. Vymyslela proto, že Barče se dnes vrátí naposledy do chalupy a ona s Bartolomem ji budou následovat. Schovají se, a až lesňák k ránu vyleze, lapí ho do kožichu. A tak opravdu celou noc čekali skryti mezi stromy, ale nic se nedělo. Proto Bartolom vylezl na strom, aby se podíval, jestli je lesňák stále v komoře. Když ale nakoukl dovnitř, spatřil klobouk pana Apolína a domyslel si, že ho lesňáci zavraždili. Samým leknutím nemohl promluvit, a tak musela Frantina vyšplhat na strom a podívat se do komory sama. Bartolom nevěděl jak, ale najednou ho někdo táhl za ruku pryč od chalupy, když spatřil Frantinu, snažil se ji uklidnit a radil jí, ať se neoddává té bolesti. Nevěděl ale, že Frantina nespatriila v sednici jen Apolínův klobouk, nýbrž jeho samého – to on byl králem lesňáků.

Druhý den se Frantina ustrojila do svatebních šatů a odešla na místo, kde se měli s Apolínem sejít. Ten skutečně přišel a vybídl ji, aby se šli naposledy podívat do jeskyně, kde si hrávali jako děti. Tam v pološeru potom Frantina probodla Apolína nožem, který jí on sám před lety věnoval. O mnoho let později, když stářím umírala i ona, požádala Bartoloma, aby ji pochoval vedle její lásky Apolína do jeskyně, tak spolu budou až na věky, jak si kdysi slíbili.

2.5 Nemodlenec

Tu noc řádila pod Ještědskými horami bouře, jakou už v luhovském dvorci nikdo nepamatoval. Vyvracela stromy, odnášela došky a šindele a nadzdvihovala lomenice. Při každém zaburácení zasmál se kdosi na peci. Byl to starý, na mysli již strhaný děd hospodáře. Když bouřka servala hranici dříví, která se zřítíla na kůlnu, museli jít všichni muži ven, aby nedošlo k ještě větším škodám. Otec poprosil svého syna Míchala, aby zůstal u spícího děda a hlídal ho. Když vítr zařinčel okny, děd se najednou probral. Začal křičet a rouhat se Bohu, až po chvíli si všiml Míchala a začal mu horoucně vypravovat, že ve Spasitele nevěří, protože mu kdysi páni zabili syna a Bůh jim v tom nezabránil. Míchal celý ochromen chtěl starce zastavit, ale když na něj promluvil, myslel si stařec, že je Míchal anděl a že ho vyslal Bůh. Pak padl vnukovi na prsa a zemřel. Míchal zbledl, ztratil

vědomí a padl na zem. Od té doby ho pronásledovaly samé podivné myšlenky a všichni si mysleli, že se pomátl jako jeho praděd.

Když byla zemanka Luhovská mladá, velmi milovala mladíka Jena, o kterého ji ale připravil její budoucí manžel. Luhovskému se totiž Marie líbila, ale protože o něj neměla zájem, unesl ji, věznil a pak si ji vzal. Od té doby Marie Jena už nikdy neviděla a svého manžela za to nenáviděla. Právě té noci, když bouřka řádila, přišla pro zemanku její služka Veruna, že musí jít hned do ovčína, protože je tam krtičkář se svou dcerou a potřebují pomoc. I přesto, že se Marii do ovčína nechtělo, cosi ji tam zvláště táhlo, až najednou stála přede dveřmi. Když spatřila krtičkáře ležícího na zemi, zbledla. Poznala v něm svoji dávnou lásku Jena. Ten jí děkoval za to, že přišla a poprosil ji, aby po jeho smrti vzala k sobě do služby jeho dceru Dalenu. Když zemanka uslyšela, že Jen prožil šťastný život a byl dokonce zamilován do jiné ženy, pochopila, že promarnila celý život čekáním na někoho, kdo na ni už dávno zapomněl. Začala jeho lásku, kterou byla jakási hraběnka, tak hanit, až z toho krtičkář skonal. Dalenu ale do služby přijala, protože se na ní chtěla pomstít. Potom odešla zpět na statek, kde se rozstala. Z lože už nevstala.

Druhý den Dalena skutečně přišla do statku, ale tak jako zemanku ji hnala pomsta. Sloužila tam, oděna do své psí kůže a tajně sprádala plán. Ten se jí ale zjevil zcela sám, protože se do ní zamiloval Adam, syn zemanky. Dalena mu schválně nepřála a neustále ho odmítala. Bylo to ale nejen kvůli pomstě, ale také proto, že jednou v noci potkala v habrech tajemného muže, který se jí okamžitě zalíbil. Když se chtěla jednou vypravit potají opět k habrům, narazila při tom na Adama, který hlídal hrách. Ten chtěl vědět, kam Dalena jde. Když zapírala, namířil puškou k habrům a řekl jí, že zastřelí toho, za kým se chystá. Dalena skočila před něj a Adam, který to považoval za potvrzení své domněnky, po ní vystřelil. Dalena se zhroutila k zemi a Adam zaskočený náhle svým činem se zastřelil také. Nevěděl ale, že poprvé nezasáhl a dívku jen omráčil. Dalena se po chvíli zvedla a odešla zpět do statku. Druhý den, když našla Adama čeládka, zemřela i jeho matka. V týž den se také Dalena dozvěděla, že neznámý mladík z habrů je Míchal, bratr Adamův.

Veruna řekla zemanovi, že za smrtí jeho syna stojí určitě dcera krtičkáře, ten si ji proto nechal zavolat, ale když viděl její krásu, kterou schovávala v psí kůži, okamžitě se do ní zamiloval, jako tehdy Adam. Nechal si s ní vystrojít svatbu, a tak se stala novou

zemankou. Luhovský se mezitím dozvěděl, že na faru se stěhuje mladá hraběnka, aby se tam vzpamatovala ze smrti své matky. Rozhodl, že Míchala pošle, aby se pomáhal o hraběnku starat a vzpamatoval se z neblahých událostí, které se na statku odehrály. Michal službu přijal. Jednou v noci se mu podařilo zabránit okradení kněžny, ale sám byl při tom zraněn nožem, který se mu zabodl hluboko do ramene. Kněžna i farář o něj pak pečovali až do jeho úplného uzdravení. Míchal se přitom do kněžny zamiloval a ona do něj také.

Zeman se pravidelně stýkal se šlechtou a vypomáhal jim s různými věcmi. Jednou pánům nabídl nalezení patentu o robotě poddaných a výměnou chtěl zpět šlechtický erb jeho rodu a pole, která mu byla kdysi zabavena. Jelikož měl Luhovský patent celou dobu schovaný na půdě, pánům ho hned přinesl. Hrabě chtěl patentu využít a přinutit poddané robotovat nejen na svých pozemcích v podještědském kraji, ale také v kraji mimoňském. Luhovský vymyslel lest, kterou chtěl zajistit, aby se poddaný lid nebouřil. Doporučil se za prostředníka a pokusil se nejprve lid přesvědčit, aby šel na robotu dobrovolně. To samozřejmě lidé odmítli, a tak Luhovský prohlásil, že socha svatého Jana Nepomuckého krvácí a pláče, protože se lidé dlouho Bohu ničím nezalíbili. Všichni sledovali sochu svätce a jiné podivné úkazy, které však měli na svědomí úředníci. Poddaní se zalekli a na robotu přistoupili. A protože mají všichni radost, že se se svätcem usmířili, uspořádá se slavnost právě u sochy Nepomuckého. Té se zúčastní panstvo, lid i Míchal a mladá kněžna. Mimo jiné má být na slavnosti také čten nalezený patent.

Protože se ale Míchal stydí za to, jak otec zradil své přátele, vystoupí na slavnosti jako samozvaný řečník. Řekne lidem, že je páni akorát oklamávají a vystřelí na sochu svätého, na níž je uložen patent. Ten je zasažen a pečeti na něm poškozené, čímž se stává neplatným. Za tento svůj statečný čin je Míchal uvězněn. Zeman se z činu svého syna zhroutil a chvíli na to zemřel.

Dalena pozorovala celou slavnost i Míchalův čin a v mladá kněžně poznala díky podobě svoji sestru. Došlo jí, že měla Luhovská tehdy v ovčíně pravdu a její matka nezemřela, ale provdala se a měla rodinu. Přimluvila se proto u hraběte, otce mladá kněžny a vyjevila mu vše o své minulosti. Hrabě zařídil, že byl Míchal prohlášen za slabomyslného a poslán na léčení. Místo toho ale odjel s milovanou kněžnou Alžbětou do dalekých krajů, kde se poté vzali.

3 Prostor

Prostor je systém vztahů určených místy, směry a vzdálenostmi. Místa jsou dějišti, ve kterých postavy jednají. Ačkoli se jedná o fiktivní světy, často může autor použít místa, která skutečně existují. Protikladem takto přesně lokalizovaného prostředí je potom místo imaginární.¹²

Pro literaturu je rozhodující prostor prožívaný a „prohlížený“, tedy takový, který je subjektivně modelovaný a nese symbolické významy (prostorové jevy bývají obrazným nositelem druhotných ideových významů, vyjadřují autorovy hodnoty, postoje, existenciálně závažné situace apod.). Většinou bývá prostor těsně spjat s časem, což vystihuje pojem „časoprostor“. Při jeho interpretaci se předpokládá bohatý rejstřík prostorových pojmů, které pochází z běžné řeči.¹³

Dva naprosto odlišné druhy časoprostoru představuje dobrodružství a idyla. Pro tuto bakalářskou práci je důležité si vysvětlit termín idyla. Jedná se tedy o časoprostor, který je charakteristický zakotvením v bezpečí, v důvěrném prostoru domova, kde dominuje rodinná láska, práce a soužití generací. Většinou se jedná o uzavřený kraj a rodinné stavení, kde se vše odehrává.¹⁴

Josef Peterka dále uvádí, že: „Česká literatura měla tradičně blíž k idyle než k dobrodružství. Chybí ji zkušenost moře a je spjata se středoevropským *biedermeierem*, který vyznával *usedlý život*. *Idyla ovšem nemusí být únikem ani nudit, je potenciálně dramatická – vyjadřuje v opozici k aktuální situaci nostalgii za ztraceným rájem, za přirozeným světem, za pevným řádem hodnot, který si musíme zasloužit...*“¹⁵

Díla mohou být vázána k jednomu konkrétnímu prostředí (jako je tomu například v této bakalářské práci, kdy se budeme zabývat romány, které jsou zasazeny do oblasti Podještědí) anebo naopak k mnoha naprosto odlišným místům, která znázorňují globální

---

¹²PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Str. 165

¹³ Ibidem. Str. 165,167

¹⁴ Ibidem. Str. 166

¹⁵ Ibidem. Str. 166

rámec nebo dosah událostí.¹⁶

Prostorové jevy bývají znázorněny především popisem (deskripcí), ten je potřeba zvláště u směrů, které mají vnímavý vztah k vnějšímu prostředí.¹⁷ Důležitým prvkem při popisu prostředí je expresivita, selektivnost a kinetičnost. Expresivita se projevuje citově a smyslově vzrušeným vztahem k objektu. Selektivnost spočívá v sugestivních detailech a úsporném náznaku a v nápadném potlačení výčtu, který je zaměřený k úplnosti. Kinetičnost popisu se navozuje znázorněním prostorového objektu z hlediska, které je samo v pohybu. Do popisu tak vstupuje dějový prvek a úlohu přejímá dialog nebo vyprávění. Čtenářovi se tedy může zdát, jako by daný objekt právě vznikl. Tzv. „realistický“ postup popisu je založen na postupném zužování záběru, který směřuje od celku k části a zvenku dovnitř.¹⁸

Ve vztahu k prostředí je důležité zmínit dva pojmy - „genius loci“ a „lokální kolorit“. Genius loci je původně starořímský pojem vyjadřující mínění, že každé místo je něčím posvátné a máme ctít jeho ducha. V literatuře a umění označuje inspirativní místo, které je nadané specifickou poetičností. Lokální kolorit je pojem původně užívaný ve výtvarném umění (konkrétně při krajinomalbě), který se přenesl i do literatury. Znamená zvláštní ráz krajiny, určitého regionu, dialektu a doby. S pojmem kolorit se spojuje zejména důraz na rázovitost prostředí.¹⁹

---

¹⁶ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Str. 166

¹⁷ Peterka uvádí konkrétně dva směry – romantismus a realismus.

¹⁸ Ibidem. Str. 168-169

¹⁹ Ibidem. Str. 169

3.1 Prostor krajiny

Tato bakalářská práce se zabývá tzv. pěti „podještědskými romány“, konkrétně se jedná o *Vesnický román*, *Kříž u potoka*, *Kantůrčici*, *Frantinu* a *Nemodlence*. Podještědské proto, že jejich děj je zasazen právě do oblasti Podještědí, tedy dnešního Libereckého kraje. V této kapitole se zaměříme na to, jak Karolina Světlá vidí prostor krajiny.

Je nutno zmínit, že osobní vztah Světlé k podještědské přírodě se v průběhu let vyvíjel a dalo by se říci, že se až radikálně změnil, což nám dokládá její osobní korespondence. Zprvu je Světlá přírodou přímo okouzlena, v dopise z roku 1855 píše své sestře: „...v pozadí ty temné bory korunované Ještědem, a to slunce nad tou celou čarou krajinou, vylévající jako zřídlo milosti svou blažící zář nad do nebe čnicím horským velikánem...Jak jsi velebná a jak promyšlené tvé dílo, přírodo matko...“.²⁰ Avšak postupem času se její idylický pohled mění. Karolina Světlá totiž začíná vnímat nejen krásu přírody, ale také její ničivou sílu v podobě živelních katastrof. Nastává období jakési skepse vůči přírodě, které nakonec přeroste až v nepřátelství. To můžeme doložit na dopise věnovaném Elišce Krásnohorské z roku 1867: „Vy milujete přírodu, já jen to, co posměšně vyrobila, aby si s tím zívaje hrála jako ospalá kočka s myší. Jí (!) samou nenávidím, skřípám zuby, že musím žít jejím životem, že se musím podrobit pravidly jejími, že musím žít a smrti dát se pohltit...Nic v té přírodě mně neimponuje, její síla jen děsí moje čivy, duch můj se jí neklaní...“.²¹

Avšak i přes tuto skutečnost využívá Světlá ve všech zmiňovaných prózách přírodu, coby kompoziční prvek. Hned v úvodu prvního z nich, *Vesnického románu*, apostrofuje: „Je mi tě věru líto, ty starý Ještěde! Opěvují-li naši básníci hory české, nikdy nezazní jméno tvoje v písních jejich; líčí-li nám krásy naší otčiny, nikdy se přitom nezmiňují o zelených tvých stránkách ni o tvých lesích, kde se prohání „štvání“ za bouřlivých nocí, ni o stříbrookých tvých studánkách, kde tančívají podvečer malí vodníčkové vedle bledých lesních panen, česajících si tam svoje dlouhé zlacené vlasy při svitu vycházejícího měsíce.“²² Z tohoto úvodu je jasně patrné, že jakkoliv negativní vztah Světlá v té době k přírodě cítila, chtěla i nadále vyzdvihnout oblast Podještědí, jako oblast literárně velmi bohatou. A to jak

²⁰ SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Korespondence*. Str. 23

²¹ *Ibidem*. Str. 280

²² SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 7

přírodou, tak tamějším lidem.

Primární funkcí popisu krajiny není vykreslit daný prostor, aby si ho čtenář mohl lépe představit, ale dokreslení situace, která se právě odehrává mezi postavami. Krajina tedy není pouze kulisou, do které je děj vsazen, ale naopak významně s postavami kooperuje. Je ovšem zajímavé se zaměřit na to, zdali obrazy přírody paralelně doprovázejí postavu, či se s ní staví do kontrapozice. V ještědských prózách nalezneme oba tyto typy obrazu krajiny. Obrazy jsou tedy buď souznějící, emočně podporují situaci, anebo jsou naopak záměrně stavěné do protikladu k ději. Příroda jako by byla lhostejná k lidským osudům.

Obrazy, které souhlasně dokreslují (většinou nejzávažnější) momenty děje, mají za úkol zesílení účinku. Uvedme si příklady:

„I dnes bylo tak ticho a tak posvátno v přírodě jako tehdáž, i dnes hořela na nebi jiskra vedle jiskry, ale led, po němž tenkrát s Antošem kráčela, proměnil se v samé kvítí. Květlo a pučelo to na nadržách země jako v nadržech Sylvinych. Vše dýchalo kolem ní mírem, nehnuloť se stébélko na lukách postříbřených rosou noční...“²³

Tento úryvek pochází z *Vesnického románu* z téměř úplného závěru díla a popisuje příchod horského jara. Sylva zde s radostí očekává Antoše, který se má po dlouhé zimě vrátit a tím započít jejich společný život. Popis působí klidně a radostně. Čtenář v této době však ještě netuší, že o pár chvil později se vše dramaticky změní a tento obraz se stane zároveň i silně kontrastním k následnému rozervanému srdci dívky.

„Slunce bylo právě zašlo a nad krajinou volně se zatemňující, vycházel jasně a skvěle, jako by byl z čistého stříbra, měsíček právě nad horami, na nebi dosud růžovém.“²⁴

Druhá ukázka je z díla *Kantůrčice*, Enefa hledí z okna a pozoruje měsíc, zatímco po jejím boku stojí Otík. Opět harmonický popis krajiny, který ladí se situací odehrávající se uvnitř chaloupky. Jak se ale čtenář opět vzápětí dozvídá, v ději nastává dramatický zvrat.

---

²³ SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 192

²⁴ SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Str. 141

Paralelitu postavy a prostoru krajiny spatřujeme výrazně také v *Kříži u potoka*. Na jedné straně stojí Evička, která žije v Dolanském mlýně a chodí si číst ke kapličky, je obklopená loukami, kvítím a pohořím. „Z jedné strany se skláněla slunečná požehnaná planina až k obzoru a z druhé se kupily v půlkruhu mohutném nebetyčné vlny rodného pohoří, jehož prvním prahem byly lesnaté pahrbky, údolíčko dolanské vroubíci. Při jasném počasí bylo Evičce lze spočítat na horách všechny háje, palouky, chaloupky, paseky. Neobvyklý, krásný a velebný pohled mocně působil na mysl její...“²⁵ A na straně druhé potom stanula Józa, jejíž prostředí je drsné a bezútěšné, obklopena horami, ostrým větrem a studenou mlhou.

Stojí nám tu tedy v protikladu dva různé popisy přírody, jeden, který zdůrazňuje klid, mír, dobro a lásku, jež zastupuje Evička a druhý, který symbolizuje krutost, neštěstí, zklamání a nenávisť Józy. Zdá se, jako by místa předurčovala osud postav. To ostatně můžeme doložit na ukázce:

„...když počala nad horami mlha se stahovat, houstnout a do údolí se spouštět, každý den o velký kus dále stojíc u Potockých před okny s touže nepohnutelností a zarytostí, jako by chtěla stavení nadobro a navždy od celého světa odloučit, když konečně sních zavál všechny stezky, nakupiv okolo domu valy a hradby...položilo se cosi na srdce Eviččino...“²⁶

Úryvek vykresluje přírodu, která se začíná připravovat na tuhou horskou zimu. Dramatický popis prostředí naznačuje neblahé okamžiky, které budou v ději následovat. Opět nám zde popis koresponduje s postavou, tak jako zem pokrýl sních, cosi těžkého padlo na srdce Evičce.

Přírodní motivy u Světlé mohou někdy předznamenat celé příští vyprávění. Tak je tomu například u *Nemodlence*, jehož úvod tvoří silná bouře : „Jako hejna trudných myšlenek lítaly jim okolo starých skrání divoce roztrhané, jako uhel černé kusy dýmovky, v roklích to všude kypělo a vřelo, jako v prsou plných hoře a zoufalosti, vichřice ždímalá stromy, vyvracujíc je i s kořeny tak nenadále a krutě, jak vyvracivá osud radost...“²⁷

²⁵ SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 58

²⁶ Ibidem. Str. 157 - 158

²⁷ SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 129

Obrazy, které stojí v kontrapozici s momenty děje, mají za úkol dramatické zvýšení účinku, takovýchto obrazů si můžeme všimnout opět téměř ve všech podještědských prózách, pro ukázkou vybíráme jen některé z nich:

„Hory před ním strměly k nebi jako hrady ze stříbra a křišťálů, osvěcující šero kolem něho volně se hostící. V každém stavení, i v tom nejchudším baráčku, kterého dostřehl zrakem, rozžehali již světlo a sedali k společné večeři. Kolkolem na stezkách a pěšinkách nebylo človíčka...“²⁸

Zde můžeme vidět popis štědrovečerní krajiny, která je tichá, něžná, plná vánoční pokory a která kontrastně podmalovává smutné srdce Antoše. Ten se po dlouhé cestě vrací jako osamělý poutník do rodné vesnice a hloubá nad svým trpkým osudem.

Děj se zanedlouho však zcela otáčí k radostnému Antošovu smýšlení a v tu chvíli už popis krajiny koresponduje s vnitřním rozpoložením postavy. Jedná se o moment, kdy Antoš se Sylvou snášejí spící děti z matčiny chaloupky dolů na štědrovečerní půlnoční mši: *„Byl tuhý mráz, sníh chrupal pod kroky pozdních chodců, okolo čela Antošova vanuli však větéřkové jarní. Na obloze i na zemi třpytila se jiskra vedle jiskry, hvězdy jim svítily nad hlavami, sníh pod nohama, kráčeli pod nebem i na nebi.“²⁹*

Další ukázkou je úryvek z *Nemodlence*. Opět můžeme vidět silné prolínání prostoru krajiny a nitra postav. Jak již bylo zmíněno, celé dílo otevírá popis silné vichřice, která se postupem času mírní. V opozici s krajinou je zde opět osud postavy, v tomto případě se jedná o zemanku Luhovskou, která v nitru cítí bouři, zatímco ta skutečná již ustává: *„Venku se noc počala mírnit v zuření svém, nedýchala již tak divoce, její tvář se již tak hrozebně nečernala. Tím černější noc a divočejší vichřice zuřila teď za to v duši zemančině“.³⁰*

Zřejmě nejkontrastnější scénu mezi prostředím a postavou můžeme najít v *Kříži u potoka*. Jedná se o výjev, kdy Evička svádí těžký vnitřní boj ve svém srdci a nakonec se

²⁸SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 114

²⁹Ibidem. Str. 134

³⁰SVĚTLÁ Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 159

rozhodne, že obětuje svoji lásku k Ambrožovi, aby mohla zachránit rod Potockých od kletby, kterou na ně uvrhla Józsa.

„Stalo se ticho u kříže, počalo se slétat ptactvo lesní u potoka, ... , mír šelestil ve vrbách a mlčky rozhrnul nad lesem večer svoje nachové praporce...Umlkla drozdů pozdní píseň, v stín se počal halit kříž, z lesa oněmělého přiloudal se větřík jako vzdech lásky, políbil každou v trávě květinu, zachvěl každým stébélkem, kolébal jemňounké páry nad šumnou hladinou potoka...“³¹

Popis krajiny³², který stojí v silné opozici oproti rozervanosti Eviččina srdce silně dramaturgizuje nejzávažnější moment celého díla.

Obrazy přírody u Karoliny Světlé jsou v jejích dílech velmi rozmanité, a jak jsme si již doložili, plní nejrůznější funkce. Dalo by se říci, že Světlá vidí krajinu s výtvarným cítěním. Její popisy jsou plastické, vystupující z pozadí. Přírodní scenérie jsou plné nejrůznějších barev:

„Vidal ji ve svém pokojíku při ruměném paprsku večerní záře...“³³

„...rozhrnul večer svoje nachové praporce...“³⁴

„...až slunce z brány své zlatem vroubené se vykoulí...“³⁵

Světlá zachycuje krajinu také zvukovými motivy. Popisuje situaci pomocí zvuků, které opět dokreslují celkovou náladu. Nejvýrazněji si tohoto prvku můžeme všimnout ve *Frantině* a *Kříži u potoka*. U obou se jedná o zlomové momenty celého díla a čtenář má náhle pocit, jako by se dynamika děje zastavila. V prvním případě jde o obraz tichého, zlověstného parna a dusna před příchodem Apolínovým na scénu jako předzvěst příštího osudového zvratu v životě Frantiny:

„Slyšel člověk každé zašeptnutí, každé zašramocení, každé zabzučení na mnoho

³¹ SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 229

³² Takovými a mnoha dalšími obrazy přírody navázala Světlá na někdejší lyrickou prózu Karla Hynka Máchy, jak ona sama uvádí, nadšeně i důsledně se hlásila k Máchovu literárnímu odkazu. (ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 50-51)

³³ SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Str. 169

³⁴ SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 229

³⁵ SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 159-160

kroků, při tom ale jako když do povětří naleje olova, padalo to na lidi a věci s nebe jako můra. Nemožno toho se zprostit, se sebe to shodit, tomu utéct, si vzdychnout a být jako jindy. ... když jsem šel na ranní, byl ještě den, jako když ho zlatem posype, všecko samé slunce, ptací zpěv, vůně veselost. ...Znenáhla ale dýmovka se zdvihla, zhoustla v mlhu sinavou, víc a více se rozšiřovala... Ani voda nehučela jako jindy do koryta naproti nám; vířivala v něm, až přetékala, teď jen ze stojánku plačtivě crkala, ... pes si zalezl do boudy a občas v ní temně zavyl, jako když se mu nejvíce stýská. ... Kohout zkoušel jako jindy vylétnout na bidélko a tam zakokrhat, až to slyšeli na horách, ale nevyvedlo se mu to, necht' dělal co dělal.“³⁶

A v druhém případě se jedná o moment z díla *Kříž u potoka*, kdy se Evička rozhodne obětovat své štěstí ve prospěch zlomení kletby a mlčky naslouchá, jak její skutečná láska odjíždí na cestu, ze které není návratu.

„Stalo se ticho u kříže, ... mír šelestil ve vrbách a mlčky rozhrnul nad lesem večer svoje nachové prapore, jichž odlesk lživým obarvil ruměncem bledou, zkrvácenou tvář ženy křečovitě objímající kříž, jemuž se byla za oběť hlásila...Umlkla drozdů pozdní píseň, v stín se počal halit kříž, z lesa oněmělého přiloudal se větrík jako vzdech lásky, políbil každou v trávě květinu, zachvěl každým stebélkem, kolébal jemňounké páry nad šumnou hladinou potoka, zdvíhal a spouštěl svislé větve vrb a dlouhé zcuchané vlasy Eviččiny... tu vyjela náhle z otupělosti své a naslouchala k domu dechem urychleným...Zacinkly na dvoře u Potockých podkovy, vůz vyšoupnut ze stáje, někdo se tam chystal na cestu ... Mlhy nad vodou houstly, spojivše se v kotouče pořád větší a větší, při každém větru zavání jiné a zas jiné podoby na sebe braly, pitomě, vyjeveně utkvěl na nich Eviččin zrak, mezitímco její srdce naslouchalo s tlukotem zimničným...Na dvoře zařehťali koně, zapráskal někdo bičem, již vše připraveno... jediný, jediný kratičký jen okamžik obmešká se ještě cestovník v domě otcovském, s nímž v chvíli té navždy se loučí, v duši maje zoufalost“³⁷

Karolina Světlá vdechla oblasti Podještědí znovu život, jak to dokazuje také dopis Elišky Krásnohorské z roku 1868, ve kterém píše : *“Jak se Vám odslouží ty hory, že je činíte nesmrtelnými a milými každému, kdo o nich čte? Jakž bysme zvěděli o jich vnitřním*

³⁶SVĚTLÁ Karolina *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 63-64

³⁷SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 229

3.2 Prostor vesnice

Vztah Karoliny Světlé k vesnickému prostředí se začal formovat již v momentě, kdy poprvé navštívila rodný kraj svého manžela.³⁹ Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, zprvu byla mocně okouzlena přírodou a záhy na to se začala zajímat také o podještědský lid, kterému se snažila co nejvíce přiblížit svým prostým, laskavým a upřímným jednáním.

Jak uvádí Josef Špičák ve své monografii: „*V ještědských horách Světlá pak opravdu studovala lid, jeho jazyk, rčení, úsloví, zkazky i pověsti, které si také bedlivě zaznamenávala (jak dokládají její zápisky, náčrty, poznámky, apod.) ... V některých pracích Světlá podala nejen cenné kresby ještědské krajiny, vesnických statků, mlýnů atd., ale především četné lidové zvyky, pověry, říkadla i nářeční zvláštnosti dokonce v takové míře, jako by takovýto příspěvek k národopisným specifičnostem podještědského lidu byl přímo vlastním účelem, což ovšem vpravdě nikdy nebylo*“.⁴⁰

3.2.1 Vesničané

Když Karolina Světlá poprvé navštívila oblast Podještědí, okamžitě se vžila do povahy a problémů tamějšího lidu. Nejprve se pohybovala pouze mezi rodinnými příslušníky svého manžela, ale okruh venkovských přátel se začal rychle rozrůstat. Světlá přitom pozorovala vlastnosti lidí, nacházela u nich zaostalost i bystrost, průměrnost i výjimečnost, pověřivost i moderní myšlenky, povrchnost i hloubavost, ale především upřímnost a spravedlnost.

---

³⁸SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Korespondence*. Str. 307

³⁹Dokonce i své literární jméno si Karolina Světlá zvolila podle vsi Světlé pod Ještědem, což bylo právě manželovo rodiště a podle své neteře Karolinky, kterou si oblíbila proto, že byla stejně stará jako její zemřelá dcera.

⁴⁰ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 39

Karolina Světlá, která byla vychována v městském prostředí, se najednou setkává s naprosto odlišným světem. Do té doby spíše intuitivní národní cítění zde v ještědských horách nabývá konkrétnějších forem. Stále více je udivena propastným rozdílem mezi tehdejší pokryteckou a povrchní městskou společností, která pro „salónní pozlátko“ zrazuje svůj původ, své tradice, svůj národ, oproti níž stojí vnímavý, prostý a hloubavý venkovský lid jako pevný strážce i obhájce našich národních práv.⁴¹

Kromě národního cítění, které se v ní díky Podještědí upevnilo, zde Světlá začíná vidět i hlouběji sociálně. Je přesvědčena o tom, že nejvíce pozornosti si zaslouží ti nejprostší a nejchudší v tehdejší sociální rozvrstvení, jelikož to bývá lid nejupřímnější. Josef Špičák ve své monografii píše následující: „*Světlá dobře vidí už i rozdíly, které se po zrušení roboty vyvinuly na české vesnici, tj. rozdíly mezi nadutými sedláky a těžce pracujícími chudými chalupníky*“.⁴²

Při podrobnějším pozorování života venkovského lidu si Světlá hojně třídila své názory. Setkávala se často s etickými problémy, k nimž musela zaujmout nějaké stanovisko. Téměř většina námětů, které najdeme v jejích podještědských románech, má kořeny ve skutečných příbězích, jež Světlá vyslechla či které ona sama skutečně prožila.

V díle *Vesnický román* se například setkáváme s otázkou o zrušitelnosti manželství. Antoš se chce nechat rozvést s rychtářkou a vzít si za ženu Sylvu, kterou skutečně miluje. Když se to však dozví jeho matka, okamžitě se za synem vydá, aby mu tento čin rozmluvila.

*„Tedy přec!“ vykřikla znovu stařena a sáhla si na srdce. Zabouchalo tak mocně, že myslela v té chvíli, že v ní puknout musí. „Bez studu mi zvěstuješ, že jsi lehkomyšlníkem, i že se staneš bludařem a odpadlíkem, hříšníkem to největším? Jak to přečkám, o ty dobrý bože na nebi. Klidně pak budeš hledět na pohanění svoje i moje?“*⁴³

---

⁴¹ ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 36

⁴² *Ibidem*. Str. 37

⁴³ SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 182

Zápletka tato pramení z osobní zkušenosti Karoliny Světlé. V rodině jistého lesníka⁴⁴ se názorově střetla s ním, jeho manželkou a farářem v mravní otázce o rozvedení manželů. Světlá byla pro rozvedení, jestliže to neublíží dětem, čímž se postavila do opozice proti tehdy platné a obecně uznávané morálce církevní.

S neporozuměním se u této vrstvy vesnických nadutců setkala Světlá i později, proto je také tak ostře kritizuje a nazývá je „*dobytkem se pasoucím, který nemá žádnou jinou touhu, žádnou jinou snahu, než aby našli a měli vždy pastvy dosti*“⁴⁵. Ve svém nejbližším okolí se Světlá setkávala s naprosto odlišnými typy lidí. S prostými venkovany, kteří měli smysl pro společenské a etické otázky a kteří se právě stávali hrdiny jejích děl.

V úvodu jednoho ze svých podještědských románů – *Nemodlenci* – píše Světlá o tom, že je jí vyčítáno příliš idealistické vykreslování vesnického lidu: „*Pročez mi vždy zaznívá jako zúmyslné popírání skutečnosti, vyčítáno-li mi bývá, že v skromných svých obrazech vesnických lid náš idealisují. Stokrát větším právem, ba vším právem bych si zasloužila výtku opačnou, že totiž péro moje slabé jest k pojímání a zobrazení individualnosti tak ideální. Slýchám někdy až k omrzení: Náš lid není vesměs a všude takový, jako vy jej líčíte.*“⁴⁶ Na to však Světlá argumentuje tím, že mezi takzvanými vzdělanými třídami také nejsou jen vzdělanci, a jak by Pražané reagovali, chtěl-li by je někdo charakterizovat pouze podle toho, co viděl na Příkopech. A píše: „*Má i zde platit oblíbený dvojitý loket, chceme jej sami mezi sebou užítí, uznávajíce, aby bylo k lidu přiloženo měřítko jiné, přísnější než k třídám ostatním?*“⁴⁷

Opět zde cítíme národní a hlavně sociální citění, které v Karolině Světlé rostlo po celý její život. Jak víme z její osobní korespondence, její srdce přilnulo k oblasti Podještědí, právě proto má tendence lid obhajovat a vytyčovat jeho pozitivní vlastnosti.

---

⁴⁴ Lesnická rodina tehdy patřila k vyšším vrstvám venkovského lidu a byla považována za představitele „vesnické měšťáckosti“.

⁴⁵ SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Korespondence*. Str. 183

⁴⁶ SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 127

⁴⁷ *Ibidem*. Str. 127

3.2.2 Lidové zvyky a pověry

Karolina Světlá ve své tvorbě velmi ráda užívala podněty lidových bájí, pověr, víry v čáry a kouzla apod. Vždy je dokázala přirozeně včlenit do textu, čímž zvyšovala jeho dramatickост a poutavost. Přitom však dílo zůstávalo „nohama pevně na zemi“. Staré zvyky, obyčejy, lidové pověry, čáry a pověsti líčila vždy s vlastním určitým záměrem. Ať už se jednalo o pouhé dokreslení situace či o klíčový moment celého díla, Světlá vždy použila takový prvek, který čtenářům nastínil tehdejší prostředí a uvažování vesnického lidu. Ačkoli byl vývoj postav progresivní, ponechávala hrdinům vždy něco z tradičního myšlení a citění. Skrze to bychom mohli vnímat i určitý apel na budoucí generace. I když se bude svět stále vyvíjet, neměli bychom zapomínat na své kořeny.

Pro příklad uvedeme několik lidových pověr a obyčejů, které Světlá ve svých podještědských prózách uvádí.

Ve *Vesnickém románu* najdeme hned několik zvyků, například „setnutí hlavy kohouta“, což byl lidový zvyk, který se vykonával o posvícení. Lid se sešel za vsí na louce, kde čekal, až muži přivezou kohouta, kterému se pak pokusí hoši se zavázanýma očima setnout hlavu. Za to pak vítěz dostane od každého děvčete pěkný šátek. Celá událost probíhá za doprovodu muziky a veselí. Světlá však tuto tradici lehce pozměnila, a to tím, že hlavu kohoutovi sřála dívka – nebojácná Sylva.

„Dvanáct silných mužů táhlo trakař, dělali přitom, jako by ho nemohli utáhnouti, ač nebylo na něm nákladu jiného mimo černého kohouta ke kolíku přivázaného, který čepejře se hněvivě každou chvíli úzkostlivě zakokřhal.“⁴⁸

Dále můžeme ve *Vesnickém románu* nalézt pověry a zvyky, které se dodržovaly o Štědrém večeru. Bylo to například házení střevícem, dívka se postavila zády k brance, vyžula si střevíc a přehodila ho přes hlavu. Tato pověra měla dívkám napovědět, zdali se do roka provdají.

---

⁴⁸ SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 64

„Pak se ohlídlá po domě, a přesvědčivši se nejspíše, že odtamtud nikdo za ní nepřichází, poklekla uprostřed zahrady, vyzula si střevíc s pravé nohy a přehodila si jej levou rukou vší silou přes hlavu.“⁴⁹

Další štedrovečerní tradicí, kterou Světlá zmiňuje, je obdarování stromů a tráv (zřejmě zbytky od jídla, ale v díle není uváděno, co přesně Sylva pod stromy kladla). Opakovala však přitom následující verše:

*„Stromy, milé stromy,
pojd'te dnes s námi jíst;
až vy budete mít,
půjdeme my zas s vámi jíst“⁵⁰*

V dalším díle, *Kříži u potoka*, sáhla Světlá přímo k staré lidové tradici, k tradici lidového vyprávění, a základem jejího románu se stala lidová pověst o kletbě, kterou seslala na rod Potockých Józa, protože byla donucena provdat se za muže, kterého nemilovala. Následující ukázka je úryvkem z kletby Józiny.

„I dovolávám se tedy podruhé a potřetí práva věčné pravdy, žádajíc si na tobě, aby plémě to podvodné pod střechou tou zrozené týmž hříchem vyhubeno a zničeno bylo, čím na mně se provinilo, nebudiž při Potockých nikdy již lásky poctivé.“⁵¹

Mimo to ale Karolina Světlá líčí v *Kříži u potoka* také různé svatební obyčeje. Například se dívka hned po svatbě nenastěhuje k manželovi, ten si ji může odvést až po nějaké době a doprovází ho přitom velká sláva. Dívka po cestě do nového domova potom přehodí kalíšek s přípitkem přes hlavu, čímž přetrhne pouta s domovem starým a stává se naplno manželkou a paní v novém stavení.

„Evička neopustila hned po oddavkách mlýn, zůstala, jak obyčej si žádá, ještě několik neděl doma.“⁵²

---

⁴⁹ SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 117-118

⁵⁰ Ibidem. Str. 117

⁵¹ SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 121-122

⁵² Ibidem. Str. 147

„Mladý manžel jí vyjel v ústřety se všemi svými soudruhy. Všichni měli koně samou kytku, fábor a pozlátko. Jakmile jezci průvod nevěstin zdaleka spatřili, vytáhli z kapes z jedné strany bambitku, z druhé láhev, a pozdravivše je střelbou ohlušující, jako bouřka od stráně k stráni se rozléhající, počali láhvím krky lámat, připíjejíce každému, kohožkoli na cestě potkali na zdraví novomanželů.“⁵³

Zřejmě nejvíce je lidovými tradicemi, kouzly, bájemi a zvyky protkáno dílo Kantůrčice. Můžeme zde nalézt nejrůznější lidové prvky. Od zařikání oustřele (silné neuralgické bolesti hlavy, které se vyhánějí zařikáním)⁵⁴ přes menší pověry až po odřikávání různých veršů, aby se v churavém nemoc neusadila, jako například:

*„Nerost ty více, znamení,
jako nerostou skály, kamení
od božího narození.
K tomu dopomáhej
Bůh Otec, Syn a Duch svatý.“⁵⁵*

Vybrané menší pověry:

„Vtom si shodila Enefa se stolu nůžky – zabodly se do země. „Nůžky zvěstují hosti“, podivila se je zdvihajíc, „kdož by mohl ještě dnes k nám přijít v takovou hodinu a v takovém povětrí! Ač se mi zdá, že se to přec venku trochu ztišilo, co jsem Meluzíně tu krupici hodila.“⁵⁶

„Kěž by nám bůh dopřál úrodný rok; mají ho ty naše hory potřebí.“ „Podle všeho bude tuze úrodný. Byly již před vánocemi veliké náměť; to znamená vždy budoucímu roku hojnost. Pak jsme měli svátky jasné; to pak bývá na podzim v stodolách temno.“⁵⁷

---

⁵³SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 148

⁵⁴Sama Karolina Světlá si nechala ústřely zařikat, v dopise sestře Žofii píše „Já jsem se, jak si snadno pomyslití můžeš, strašně bránila, nebo to bylo mně ještě scházelo, ženské žvástání a mudráctví poslouchati...ale švakrová si nedala říci a konečně to s tou čarodějkou vyjednala, že tam nepotřebuji přijíti, nýbrž že mohu jen čepec poslati, že nejdříve zkoušet bude, zdali to ty pravé oustřely jsou.“ (SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí: Korespondence*. Str. 13)

⁵⁵SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Str. 87

⁵⁶Ibidem. Str. 35

⁵⁷Ibidem. Str. 34

„I zlobím se, pořád se mi dělají na niti uzly.“ „To uděláš nejlépe, uchystáš-li si hodné pásmo nití zamotaných. Jak spatříš první vlaštovku, dej se do rozmotání a budeš mít uzly pro rok ten odbyté.“⁵⁸

3.2.3 Vesnice

Všech pět románů je zasazeno do oblasti Podještědí a každý z nich se odehrává v jiné vesnici. *Vesnický román* se odehrává ve Světlé pod Ještědem, *Kříž u potoka* se odehrával v Domaslovicích, *Kantůrčice* v Hořeních Pasekách (dnes je součástí Světlé pod Ještědem), *Frantina* v Rozstání (také je v současné době součástí Světlé pod Ještědem) a *Nemodlenec* v Hodkovicích (dnes má vesnice název Hodky a je také součástí obce Světlá pod Ještědem).

Všechna místa jsou přesně lokalizována a dodnes je najdeme na mapě.⁵⁹ Jisté nerosovnosti, co se týče například vzdáleností míst v knihách oproti realitě, však najdeme. Například v *Kříži u potoka* se Dolanský mlýn nacházel v Domaslavicích, kde Evička vyrůstala a odkud chodila do kostela. Kříž u potoka, ke kterému se román vztahuje, se ale nacházel od vesnice dál, než je uváděno v knize. Jsou to místa hodinu chůze od sebe vzdálená, v románu jsou umístěna zcela jinde.⁶⁰

Karolina Světlá užívá vesnice pouze jako kulisy - nijak nekoresponduje s postavami ani do děje nijak nezasahuje, což představuje zásadní rozdíl mezi prostorem krajiny a vesnice. Jak jsme si doložili v předchozí kapitole, krajina je pro Světlou stěžejním prvkem, kdežto do vesnice jsou postavy pouze zasazeny a tak nemá žádnou hlubší funkci.

S tím souvisí také celkový popis vesnice. Ten je spíše neutrální, není panoramatický, a čtenář si tak nedokáže plně představit, jak byla například vesnice rozložena. Jak vypadala náves, jak byla vesnice velká či jak vzdálená byla jednotlivá stavení. Autorka

---

⁵⁸SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Str. 37

⁵⁹ Existují dokonce stezky, které vedou přes oblasti, do kterých Karolina Světlá zasadila své romány. Velmi hezky je například naplánovaná trasa, kterou lze najít na [www stránkách](http://www.karolinasvetla.cz/prochazet/kriz-u-potoka) a která se jmenuje „Po stopách Karoliny Světlé“.

⁶⁰www.karolinasvetla.cz/prochazet/kriz-u-potoka

vždy popíše jen tu část, která je pro daný děj stěžejní. Například baráček v horách ve *Vesnickém románu*, mlýn a chalupu v *Kříži u potoka* nebo dvorec v *Nemodlenci*. Pokud se postava však vydává například do kostela, pak Světlá pouze uvede, že se tam ten či onen vydal. Neuvádí však, kde kostel byl nebo jak vypadal.

Popisu stavení věnuje Světlá pozornost za důležitý pouze v některých románech. Ve *Vesnickém románu* není tento popis ucelený. Čtenář si musí z jednotlivých poznámek obraz statku a chaloupky poskládat sám. Zjišťuje například, že statek má dvě patra (což se dozvídáme z úryvků, ve kterých si jde Antoš ustlat „nahoru do komory“), že k němu náleží stodola, pole a rozlehlá zahrada. Oproti tomu je zde chaloupka Jirovcové, která se nachází v horách – opět nevíme, jak jsou od sebe místa vzdálená. Z jednotlivých částí si však utvoříme obraz maličké chaloupky, ke které nenáleželo nic víc než jen kousek sadu, jeden chlév s krávou a kozou za baráčkem, malá zahrádka s pár stromy a zetlelým plotem vpředu. Z celkového popisu je tedy zřejmé, že stavení ve *Vesnickém románu* nehrají zásadnější roli. Všimnout bychom si ale mohli rozdílu ve velikosti stavení. Velký statek, ve kterém žije zpupná, rozhazovačná rychtářka, oproti malé chaloupce, kde žije Antošova skromná, chudá matka.

V *Kříži u potoka* se setkáváme celkem se třemi hlavními staveními, v nichž se příběh odehrává. Je to mlýn, chalupa Kobosilů a dvorec Potockých. Mlýn je popsán jako bílé stavení ležící v údolí, vedle něhož je sad, za sadem rybník a za rybníkem louka lemovaná olšemi, která také náleží k mlýnu. Na konci louky potom leží malý tichý hřbitůvek s živým hlohovým plotem. Celkový popis stavení není nijak výrazný, avšak dalo by se říci, že koresponduje s postavami, které zde žijí. Dalším stavením je chalupa Kobosilů. Ta je v době vyprávění již „strží“, ale z vyprávění mlynářky se dozvídáme, že kdysi v ní žila Józa se svým otcem, matkou a bratrem. Chalupa stála nad strmou, vysokou skálou, rodina neměla ničeho, jen kus půdy v příkrém svahu, kam musel Kobosil každý rok nanosít hlínu, protože voda mu ji všechnu odnesla a na stráni by bylo jen holé kamení. V chalupě bývala sednice a chlév v jednom a okna byla velmi malá (místo skla byla leccíms ucpána). Popis chalupy opět koresponduje s postavou Józy, zdá se, jako by nevlídný zjev stavení upozorňoval čtenáře, na krutý osud, který dívku stihne. Podél potoka dál od Kobosilů se uprostřed lesů (ještě stále v horách) rozkládá dvorec Potockých. Velké stavení, ke kterému náleží pole a sady. Právě na rozhraní sadu a lesa leží kříž u potoka. Stavení není více popisováno. Pouze

jeho umístění v horách jako by předznamenávalo osudy hrdinů. I zde můžeme sledovat jisté paralely co se týče postav a stavení, ve kterých se zrovna nacházejí. Mlýn v údolí je místem klidu a harmonie, kterou cítí i postavy. Oproti tomu se chalupa a dvorec v horách stávají místy až tragickými. Osudy postav spjaté s horami jsou, až do okamžiku vysvobození z kletby, velmi dramatické. Čtenáři se může zdát, že tajemná zlá síla, která zpečetuje životy postav v krutých horách, může být poražena jenom dobrem vyrůstajícím v prosluněném údolí.

V dalším díle, v *Kantůrčici*, je hlavním dějištěm chaloupka, kde žije Enefa se svým bratrem a dědečkem. Stavení je umístěno na samotě pod lesem u širokého potoka (v díle je uváděno, že vesnici měli vzdálenou čtvrt hodiny cesty) uprostřed hezkého sadu (kde se nachází velké množství stromů – hrušky, jabloně, slívy, třešně a mnoho dalších druhů). Chaloupka je vykreslena velmi harmonicky. Světlá píše, že stavení bylo ve vesnici nejstarší, ale otec Enefy ho ještě za svého života nabarvil a opravil, že vypadalo jako nové. Dědeček potom omaloval všechny okenice a do lomenice⁶¹ pověsil dva korbele. I pes měl hezkou zeleně natřenou boudu s červenou střechou. V přízemí domku byly dvě sednice a nahoře byly dvě komory. Vedle domku stál chlév, kde byla jedna kravička a pár králíků. Popis chaloupky působí velmi skromně. V díle je zmiňován také statek Mrákovové (selka, která měla stavení hned na kraji vesnice). Čtenář si z pár poznámek může pouze odvodit, že to byl velký dvorec, ke kterému náleželo mnoho polí a sadů. Bližší popis v díle nenajdeme.

Ve *Frantině* se setkáváme s dvorem Kvapilů. Ten stál mezi dvěma kopci, „omýtnými“ nejsilnějšími habry, buky a duby v celém okolí. Vítr se tak nemohl dostat přes kopce ke stavení ani z jedné ani z druhé strany. Hned za stavením byl obrovský sad a díky výhodné poloze v bezvětrné nížině se tam dařilo všem druhům ovoce. Za sadem se táhly pastviny až vysoko do hor a byly hojně porostlé křovinami. Místní obyvatelé tomu místu říkali „v hrubých křech“, právě díky množství křovin, které se zde nacházely. V knize jsou uváděny jeřabiny, břízy, ostruží, jasany a olše. Z hor se do údolí stékalo množství potůčků, které se stékaly, a kolem Kvapilů už tekl jen jeden velký potok. Dvůr byl ze začátku velmi

---

⁶¹V lidové architektuře je lomenice podle typu střechy trojúhelníkový nebo lichoběžníkový prkenný štít. V nářečním slovníčku, který najdeme v díle „SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*“ na straně 343 se můžeme dočíst, že lomenicí byl nazýván nejen štít dřevěného stavení, ale také celý jeho podkrovní prostor.

zanedbaný – všechna okna byla rozbitá a místo nových skel byla ucpaná starými klobouky a kožichy, nikde nebyla dřevěná podlaha, ale jen udusaná hlína, která se v zimě proměnila v bláto. Do všech střech zatékalo, protože jim chyběly došky i šindele. U chléva nebyly dveře a v plotu chyběly laťky, to proto, že čeládka byla líná jet pro dříví, a tak děvečky topily, čím se dalo. Teprve po nastěhování Frantiny do stavení se věci začaly pomalu obracet k lepšímu. Po třech letech vypadal dvůr zcela jinak. Frantina dala celé stavení opravit, vyvýšit a obehnat zděným plotem. Do něj byly udělány dvě malované brány, aby se mohlo pohodlně vyjíždět i vjíždět. Všechna okna nechala zasklít a také podlaha už nebyla hliněná. Frantina jako první zavedla pruhované cejchy, škopíčky a tlukačky⁶² se žlutými obroučky a skleněné police prý vymyslela taktéž ona.⁶³ Opět můžeme vidět kontrastní obraz, který Světlá použila. Na straně jedné rozbořený, zanedbaný statek, jehož obyvatelé jsou k životu spíše lhostejní a na straně druhé potom hezké opravené stavení, kde žije Frantina jako silná a všehoschopná žena.

V posledním díle, kterým se zabýváme – *Nemodlenci* se můžeme setkat se statkem Luhovských. Přes veškeré snahy o ucelenější obrázek stavení, nalezne čtenář pouze několik málo poznámek. Dozví se, že statek byl velký, měl několik stodol, stáj, chlév, menší chlívěk na husy a kůlnu na dříví. Ve dvoře se dále nachází holubník a boudy pro psy a za statkem potom ovčín. K celému stavení náleželo několik sadů a polí, avšak kdysi patřilo Luhovským všechno, kam člověk okem dohlédl (v knize je uváděno, že jim náleželo vše až k Hodkovicím). Rod ale bohužel o všechno přišel, když se nechtěl vzdát své „víry kacírské“. V díle je dále uváděna fara, ale podrobněji bohužel popisována není.

3.3 Prostor interiéru

Posledním prvkem, kterým Světlá dokresluje čtenářům obraz venkova, se stává popis interiéru. Věrný obraz sednic zvyšuje autenticitu podještědských románů a stává se

⁶²Tlukačka je typ máselnice

⁶³Příběh Frantiny je založený na skutečném vyprávění. Když Karolina Světlá poprvé navštívila Podještědí, její tchán jí vyprávěl o minulých časech, kdy bylo tak zle, že musela i žena rychtařit. Byla to prý pohanka a rozumem ji přirovnávali ke královně Sábě, prý nikdy nenosila jinou šněrovačku, než růžovou, zavedla pruhované cejchy a žluté obroučky. Když později Karolina Světlá hledala motivy pro své další dílo, vzpomněla si právě na onu Frantinu, která se tak stala hrdinkou stejnojmenného románu. Světlá vypátrala dokonce i pravnučku čeledína Bartoloma, která s ní ochotně navštívila dvůr „u Kvapilů“, vzala jí do „hrubých křů“ a ochotně jí tam vyprávěla vše, co slyšela od svého pradědečka. Tuto informaci Světlá sama uvádí v doslovu k románu Frantina.

nedílnou součástí příběhů. Pokud bychom chtěli srovnat popis interiéru například s popisem stavení, pak zde najdeme četné rozdíly. Nejmarkantnějším rozdílem se stává celková ucelenost popisů. Zatímco při popisu stavení si musel čtenář poskládat obrázek z jednotlivých dílků během celého vyprávění, popis interiéru Světlá předkládá jako již hotový obraz. Mimo hlavní sednice, místnosti, kde se večer scházel všechen lid ze stavení, Světlá popisuje okrajově také komory určené ke spaní, chlévy nebo například ovčín. Nepopisuje však všechny interiéry, v nichž se postavy pohybují, ale pouze ty, které mají za úkol dokreslit náladu právě se odehrávajícího děje. Často také volí popis nastiňující tehdejší zvyky, tradice a obyčeje.

Světnici vykreslila Karolina pouze v případě, kdy to bylo důležité. Jinak podobně jako u popisu stavení si musel čtenář obraz poskládat sám. Obecně lze však říci, že tehdejší hlavní sednice, které byly určené k večernímu setkání sedláků, statkářů, pacholků, zkrátka všech lidí ze stavení, si byly velmi podobny. Vždy se tam nacházela pec⁶⁴, postel pro manžele, stůl se židlemi a kamna. V rohu místnosti stál většinou kolovrat a na stěnách visely svaté obrázky. V místnosti často bývala také truhla, která skrývala nejrůznější kusy oblečení. Nejkomplexněji Světlá popisuje sednici v díle *Nemodlenec*:

„V rohu, právě nad jeho místem, vznášel se oltář z nesčíslných svatých obrázků, stupňovitě až pod mohutně zakouřené povaly stropu narovnaný. Plamínek malého před oltářem kahánku v těžkém vzduchu tak křečovitě se plížil, kroutil ... V protějším rohu stálo lože, pestře omalované. Strakatili se na něm ptáci žlutí a zelení, květiny bílé a červené. S nebes jeho splývaly záclony z modrého plátna, na koze předeny. Třetí stranu sednice zaujímala pec se staročeskými kamny. Dříví se do ní neštípalo, přikládalo se vždy po celých kmenech. „⁶⁵

Detailněji popsané jsou potom ty sednice, které mají pro děj zásadnější roli, anebo skrze popisy Světlá přibližuje tehdejší obyčeje. V *Kříži u potoka* například Světlá vykresluje sednici, ve které skončil manžel mlynářky:

---

⁶⁴Ta plnila zvláštní funkci v sednici. I sama Karolina Světlá píše, že když přijela do Podještědí, nikdo jí nedovolil sednout si na pec. Teprve až když ji považovali za svoji krajanku, směla tam s ostatními ženami usednout. (ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. Str. 285)

⁶⁵SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 130

„Vstala ze země, utřela si fěrtochem oči a tvář, vrávorajíc k stolu lípovému v koutě mezi okny, jenž bělal se tam jako venku na stromech květ. Vytáhla z něho šuplík, vyndala křídou i počala cosi počítat. ... Přikryvši ho nejjemnějším svým prostěradlem, sundala z obrazu svatého Jana Nepomuckého na zdi lampičku⁶⁶ z červeného skla ve dne v noci tam mrkající a umístila ji k hlavám lože úmrtního, k nohoun mu dala cínovou ze dveří kropenku a na prsa mu položila několik kvetoucích haluzek z jeho višinek, které byla venku ulomila.,⁶⁷

Místnost zde opět není popsána jako celek, ale podle chování postav si můžeme obrázek dobře utvořit. Zároveň nám Světlá podává informace o tom, jak bylo tehdy zvykem zacházet s mrtvými.

Ve *Vesnickém románu* pak zase najdeme podrobně popsaný interiér chaloupky Jirovcové při Štědrém večeru:

„Milé k němu zavanulo teplo ze sedničky svátečně uklizené, jejížto okna byla tak zakvětována, že se zdála jako stříbrem pobita. V rohu pod svatými obrazy seděla matka jeho za stolem. Dnes jedinkrát do roka byl pokryt bílým ubrusem. ... Ano, byla to stará sednička, v níž každý kousek tak povědomě naň hleděl. Kolovrat v koutě byl dnes pro velké svátky zastřen bílým šátkem, u kropenky visel pestře vyšívaný utěrák, který matka jen při největších slavnostech z truhly vytáhla, a přes květované cvilinkové cejchy, na posteli pečlivě vystlané, byla dnes pro větší slušnost hozena rozsívka⁶⁸ čistě vypraná a na májovém slunci vybilená. ... Na stole hořela místo louče lojová svíčka, okolo níž byly nakoupeny jablka, hrušky, štědrovnice a ořechy. Ale ničím nebylo ještě hnuto, i talíře majolikové s červenými květy a modrými rámcí byly dosud nedotknuty. Večeře syčela a kloktala ještě na kamnech v plecačkách a hrncích.“⁶⁹

Světlá opět podává velmi věrný, autentický obraz štědrovečerně vyzdobené

---

⁶⁶V díle *Nemodlenec* Světlá blíže vysvětluje, proč se lampička k hlavám mrtvých dávala: „... rozžehla kahánce, aby jejich plamínky duším duším letu ještě nezvyklým svítily na věčnost a ony se na temné k ní cestě nikdež neporouchaly. „ (SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 212)

⁶⁷ SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. Str. 22-24

⁶⁸ „Rozsívka má velký úkol na výbavě nevěst ještědských. Je to kus pěkného pevného plátna, z něhož se seje obilí a kteréhož se mimo to při slavných příležitostech používá za koberce. I při čarách hraje důležitou roli“

⁶⁹ SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. Str. 119

světničky. Popis plný detailů umožňuje čtenáři si místnost dobře představit. V tomto případě popis nejen dokresluje harmonickou náladu, která panuje u postav, ale také ukazuje, jak lidé kdysi zdobili sednice právě v den tohoto velkého svátku.

V *Kantůrčici* najdeme ucelený popis interiéru celého stavení, včetně zvláštní komory, ve které se nachází betlém a jemuž je věnován velmi podrobný popis :

„V přízemí domku byly dvě sednice: jedna velká pro všechny s pecí a ohromnými zelenými v koutě kamny, na níž líhal dědeček s Jenikem, a vedle malá, kdež spala Enefa. Uprostřed byla síň a na druhé straně chlév a stodůlka. Nahoře měli ještě dvě komory, jednu na to domácí haraburdí a v druhé byl postaven betlém. Byl bůhvíjak stár, dědeček za mládí svého ho opravil a dal vše na dráty. Všecka všudy zvířata a všechny osoby sebou pohyboval: Panna Maria kolíbala Jezulátko, svatý Josef jí pomáhal, pastýři před jesličkami klekali, anděl nad nimi se vznášející třepetal zlatýma křídly, oslík a volek hlavama kývali, opodál mířil myslivec na jelena, tkadlec u stavu tkalcoval, selka tloukla máslo, cimbálník bříňkal na cimbál, brousíř brousil na brusku, dva kozli se prali, ovce se pásly a v pozadí v městě Jeruzalémě čtvrtili Žoldněři Herodiášovi mlád'átka hroznými meči.“⁷⁰

V *Nemodlenci* nalezneme popis ovčína, ve kterém skončil krtičkář. Nehezský interiér doprovází krtičkáře, který právě umírá a zdá se, jako by napovídal čtenářům, že ani budoucí okamžiky nebudou šťastné.

„Krtičkář ležel v nejzazším koutě ovčína na hromadě steliva. Nad ním plápolalo kus louče, do schouly ve stěně zastrčené, s jejímžto plamenem prováděl vítr divokou hru, maje nesčíselnými ve stěnách skulinami odevšad volný k němu přístup. Točil se v starém ovčíně jako uprostřed pole širého.“⁷¹

Funkcí interiéru je ve většině případů pouze kulisa, která doprovází děj, jež se odehrává. Můžeme se ale setkat také s popisy, které dokreslují situaci, jako je tomu například u popisu ovčína.

---

⁷⁰SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Str. 23

⁷¹SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Str. 149

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat pět vybraných románů Karoliny Světlé a konkrétně zaměřit se na prvek, který je pro tyto prózy stěžejní – prostor. Věnovali jsme se tedy prostoru krajiny, vesnice a interiéru.

Kromě důkladného přečtení všech románů bylo nedílnou součástí práce také použití sekundární literatury a osobní korespondence Karoliny Světlé. V korespondenci jsme našli nejen osobní informace, které psala svým nejbližším, ale také autorčiny názory, postoje a myšlenky. Některé Světlá předkládá přímo a jiné musí čtenář hledat mezi řádky, což platí nejen pro osobní spisy, ale také pro její tvorbu. Pokud se ale setkáme s jednotlivými motivy, Světlá sama uvede, odkud motiv má a zdali pramení z osobní zkušenosti. I přesto čtenář však narazí na jisté paralely mezi příběhem a životem autorky, které nijak vysvětleny nejsou. Je tedy potom otázkou, zda autorka skutečně promítla do příběhů sebe sama, anebo jsou tyto podobnosti pouze vyfabulovány námi čtenáři. Odpověď ale zůstane už navždy skryta.

Jelikož je ale tato práce zaměřena na prostor, víme, že ten vykonstruovaný není. Světlá předkládá věrný obraz Podještědí tak, jak ho ona sama vnímala již od okamžiku, kdy tuto oblast poprvé navštívila.

Obraz tehdejší krajiny se samozřejmě může zdát stejný, jakým je dnes, avšak jeho hlavní rolí není u Světlé popsat čtenářům, jak daný kraj vypadal, ale dokreslení příběhu, který se odehrává. Jak jsme doložili v kapitole věnované právě prostoru krajiny, můžeme u Světlé najít dva typy popisů. První, který koresponduje s postavou, tedy dokresluje situaci, ve které se právě hrdina nachází. A druhý, který je naopak protikladem k tomu, co postava prožívá. Zajímavým zjištěním je pak typ popisu, který jsme mohli najít v *Kříži u potoka* nebo například ve *Frantině*. Krajina i děj jako by přirozeně plynuly, když v tom se najednou dynamika zarazí. Vše, co se hýbalo, náhle strnulo. Vše co zpívalo, náhle se utišilo. Zdá se, jako by se zastavil čas. Jako bychom sledovali film, který se z ničeho nic zasekl, a my napnutě čekáme, co se bude dít dál. Tento popis přírody, v němž Světlá hojně užívá i zvukových prvků, velmi dramatizuje děj. Příroda jako taková je neoddělitelnou

součástí všech pěti románů. Velkou část při popisu krajiny zabírají horské motivy. Světlá užívá motivů Ještědu a hor obecně jako čehosi obrovského a monumentálního. Popisuje množství stromů, křovin a skal, kterými jsou hory lemovány, a tak je rámuující pohoří vždy vykresleno trochu tajemně. I zde zůstává otázkou, zda motiv hor Světlou tak fascinoval proto, že sama pocházela z městského prostředí. Dalším výrazným komponentem, který Světlá užívá, je počasí. Autorka detailně vykresluje nejen vichřice a bouřky, ale i slunečné a jasné dny, pomocí nichž dovede obraz krajinné scenerie téměř k dokonalosti.

Proti popisu krajiny, jež si zůstává stále podobna, stojí popis vesnice a interiéru. Toto prostředí se markantně liší od dnešního. A právě zde, v rozdílech, které si uvědomujeme, při četbě podještědských próz, spatřujeme největší přínos při zkoumání tohoto prostoru. Světlá ale nepodává jen obraz vesnického prostředí, ale také tehdejších vesničanů. Všechna díla jsou protkána všemožnými zvyky, národopisnými tradicemi a také tehdejšími morálními hodnotami, které lidé vyznávali. Studium a pozorování podještědského lidu Karolinu Světlou uchvátilo zřejmě proto, že se tak moc lišilo od městského prostředí, na které byla zvyklá. Autorka předává čtenářům autentický obraz tak, jak ho vesničané podali jí. Když poprvé navštívila Podještědí, stala se součástí jiného světa, do něhož pronikala se zvědavostí a jež později toužila předložit také ostatním. Nejen současníkům, ale i budoucím generacím. Jistý apel totiž najdeme téměř ve všech dílech – jde o důležitost knih, o nezapomnění vlastní historie a kořenů anebo například o nepostradatelnosti lásky. Skrze přísloví, lidové zvyky, tradice, víru v kouzla a mnoho dalšího zachycuje Světlá obraz tehdejšího života na vesnici, který má v dnešní době nesmírnou cenu. Co se týče popisu stavení, dalo by se říci, že ten autorka nepovažovala za stejně důležitý, jako postavy v nich se nacházející. Najdeme zde sice informace, díky kterým si můžeme vytvořit hrubou představu o tom, jak domky, statky a mlýny vypadaly, ale mnoho detailů neobnáší. Výjimku tvoří pouze ty popisy, bez nichž by se děj neobešel. Popis interiéru je oproti stavením o malinko bohatší. Nejvěrněji je vždy popsána sednice, která byla tehdy považována za nejdůležitější místnost ve stavení. Čtenář si může velmi živě představit i její ovzduší se všemi svatými obrázky na zdech, pecí, stolem a kolovraty.

Citát Vítězslava Háška, který napsal: „*Šťastný Ještěd, že našel svou Světlou, a šťastná Světlá, že našla svůj Ještěd,*“ potvrzuje postavení a smysl díla Karoliny Světlé v české literatuře i v podještědském regionu.

5 Cizojazyčné resumé

This bachelor thesis examines five novels written by Karolina Světa, that are set in the area of Podještědí. Titles of these five novels are: Vesnický román, Kříž u potoka, Kantůrčice, Frantina and Nemodlenec. We mainly focused on the place, specifically the nature, villages and interior as well. For bachelor thesis was also important to work with personal correspondence and secondary literature of Karolina Světa.

Because it was the place that inspired the author create these five novels. Once she arrived from Prague, where she lived, to Podještědí she was immediately in love with the people and culture, so she began to observe and study the village life surrounded with nature. All of her findings she carefully described in her works, leaving valuable informations for the next generations.

6 Seznam použitých zdrojů

Beletristická literatura

SVĚTLÁ, Karolina. *Ještědské romány II.: Frantina; Nemodlenec*. Vydání druhé. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955.

SVĚTLÁ, Karolina. *Kantůrčice*. Praha: Československý spisovatel, 1977. Slunovrat - edice české klasické prózy a poezie.

SVĚTLÁ, Karolina. *Kříž u potoka*. 24. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982. Slunovrat - edice české klasické prózy a poezie.

SVĚTLÁ, Karolina. *Vesnický román*. 17. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1970.

Odborná literatura

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X.

SCHUSTEROVÁ, Draga. *Květ na spanilém stromě národa: Z literatury a statí o Karolině Světlé a z jejího díla vybrala a zpracovala Draga Schusterová*. Kladno: Kladno : Krajská knihovna, 1982. Metodické texty; sv. 123.

SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí I: Vzpomínky; Paměti; Literární dokumenty*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. Uspořádal Josef Špičák.

SVĚTLÁ, Karolina. *Z literárního soukromí II: Korespondence*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. Uspořádal Josef Špičák.

ŠPIČÁK, Josef. *Ještěd Karoliny Světlé: Karolina Světlá v dopisech o ještědských horách a jejich lidu*. Liberec: Krajské nakladatelství Liberec, 1958.

ŠPIČÁK, Josef. *Karolina Světlá*. 2. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1966. Odkazy pokrokových osobností naší minulosti.

VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, Olga. *Karolina Světlá: Monografická studie*. Praha: Ženská národní rada, 1937.

Internetové zdroje

Po stopách Karoliny Světlé [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z:
<http://www.karolinasvetla.cz/>